

Riktlinjer för ämnen på forskarnivå vid fakulteten för humanvetenskap

dnr MIUN 2010/598

Fastställda av humanvetenskapliga fakultetsnämnden
att gälla fr.o.m. den 1 juli 2011

Allmänt

Ansvar för utbildning på forskarnivå är vid Mittuniversitetet placerat hos fakultetsnämnderna. Det åligger därmed fakultetsnämnden för humanvetenskap att inom sitt ansvarsområde fastställa ämnen i vilka utbildning på forskarnivå får anordnas. Till denna uppgift hör att både inrätta, följa upp och avveckla ämnen efter fastställda kriterier, samt att uppmuntra ämnen på avancerad nivå till att utveckla sådan utbildning när förutsättningar för detta finns.

Vid den humanvetenskapliga fakulteten finns idag elva ämnen som har medgivits rätt att bedriva utbildning på forskarnivå: engelska, företagsekonomi, historia, hälsovetenskap, pedagogik, psykologi, socialt arbete, sociologi, statsvetenskap, turismvetenskap och ämnesdidaktik. Inför framtiden betonar statsmakterna vikten av större, starkare och mera sammanhållna forskningsmiljöer, tydligare profilering, och vidareutveckling av redan starka profiler, något som skall ses i perspektiv av att fakultetens egen ekonomi samtidigt sätter ganska snäva gränser för inrättandet av nya ämnen. Detta sammantaget talar för en konsolidering av verksamheten. Mittuniversitetet måste därför framgent koncentrera sina satsningar till ett jämförelsevis litet antal ämnen på forskarnivå, i första hand sådana där det redan finns en livskraftig miljö för dylik utbildning. Samtidigt är kontinuerlig förnyelse av verksamheten betydelsefull, varvid det gäller att nå en balans mellan nydanande inslag och starka miljöer för kunskapsbyggande.

Inrättande av ämnen på forskarnivå

Vid inrättande av utbildning på forskarnivå bör det enskilda ämnet utgöra basen. Detta är en viktig förutsättning för ett starkt samband mellan forskning och utbildning. Härigenom ges lärosätet goda möjligheter att arbeta aktivt för att mångvetenskapliga projekt och program skall kunna initieras och utvecklas. Fakultetsnämndens ambition i detta sammanhang är att utbildning på forskarnivå skall kunna genomföras långsiktigt och med hög kvalitet, där både söktryck och genomströmning ligger i nivå med jämförbara lärosäten i landet.

För varje ämne där utbildning på forskarnivå anordnas skall det finnas en allmän studieplan. Den skall ange följande: det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. (HF 6 kap. 27 §)

I de allmänna studieplanerna vid fakulteten för humanvetenskap skall följande uppgifter anges:

- det centrala innehållet i utbildningen, och i förekommande fall den litteratur som är obligatorisk för densamma,
- den huvudsakliga uppläggningsen av utbildningen,
- de krav på förkunskaper och andra villkor, utöver grundläggande behörighet, som gäller för att bli antagen till utbildningen (s.k. särskild behörighet),

- vad som vid antagning till utbildningen gäller avseende de bedömningsgrunder som skall tillämpas vid prövningen av de sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen,
- de examinationstillfällena och -former som ingår i utbildningen,
- vad som gäller för möjligheten att avsluta en del av utbildningen med licentiatexamen.

Fakultetsnämnden fastställer ämnen på forskarnivå under förutsättning att gällande kriterier uppfylls och att det ekonomiska läget så tillåter. Utöver dessa krav skall även universitetets lokala föreskrifter och fakultetsnämndens strategi för utbildning på forskarnivå beaktas.

När ett nytt ämne skall prövas utser fakultetsnämnden en granskningsgrupp som får i uppgift att ansvara för bedömningsarbetet. Granskningsgruppen skall bestå av tre ledamöter, varav en utses till ordförande. Två av ledamöterna skall vara verksamma inom angränsande ämnen vid Mittuniversitetet, medan den tredje skall rekryteras från det berörda ämnet vid ett annat lärosäte. Under hela granskningsförfarandet skall ordföranden hålla nära kontakt med den institution där det sökande ämnet finns. Nämnda institution bekostar ledamöternas arvoden, resekostnader, med mera.

Om kriterierna för att få bedriva utbildning på forskarnivå i ett ämne inte längre är uppfyllda, och om det finns risk för att situationen kan bli bestående under en längre tid, skall fakultetsnämnden utreda frågan om att avveckla ämnet på denna nivå.

Bedömningsgrunder

Följande kriterier skall beaktas vid prövning av ett ämnes rätt att få bedriva utbildning på forskarnivå:

- Vetenskaplig kompetens
- Samverkan med annan utbildningsmiljö på forskarnivå
- Anknytning till grundläggande utbildning
- Infrastruktur
- Nätverk
- Ekonomi

Vetenskaplig kompetens

Kvalitet i utbildningen på forskarnivå bestäms i hög grad av tillgången på och närvaron av kompetenta handledare och examinatorer, samt på förekomsten av kvalificerad forskning i ämnet och ett väl fungerande högre seminarium med regelbundna sammankomster. Dessa faktorer kan tillsammans sägas beskriva begreppet vetenskaplig kompetens. För att en god utbildningsmiljö med en livaktig seminariekultur och god handledarkompetens skall kunna skapas krävs, som ett minimum, att det ansökande ämnet kan förete minst en tillsvidareanställd professor och två tillsvidareanställda lärare med docentkompetens, samt att det inom ämnet finns ytterligare disputerade lärare. Samtliga lärare som skall handleda doktorander skall ha genomgått en handledarutbildning, eller av fakulteten ha bedömts ha

motsvarande kompetens. En god utbildningsmiljö kräver dessutom att det finns ett kollegium av aktiva forskare med god publiceringsaktivitet. Som ett led i att ha en levande utbildningsmiljö förväntas att ämnet regelbundet genomför kurser på forskarnivå.

Samverkan

Samarbete över ämnes-, institutions- och lärosätesgränser är en stor tillgång för utbildningen på forskarnivå, inte minst vid ett relativt litet lärosäte. Dylik samverkan kan bidra dels till aktiva och mindre sårbara utbildningsmiljöer, dels till nytänkande och kreativitet över disciplingränserna. Genom bl.a. samordning av kurser på forskarnivå och skapandet av forskarskolor kan begränsade resurser utnyttjas optimalt, samtidigt som verksamma doktorander får ett större kontaktnät. Därför framstår möjligheten av anknytning till annan forskning och utbildning på forskarnivå som ett viktigt kriterium i detta sammanhang. Gemensamma sammankomster i form av t.ex. seminarier är ytterligare en del i samverkan med andra ämnen.

Det är vidare viktigt att ämnen och forskningsmiljöer når utanför universitetet och verkar för kontakter med det omgivande samhället – lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Det ansökande ämnet bör därför redogöra för de olika nätverk där dess lärare ingår, samt för övriga relevanta samverkansaktiviteter.

Anknytning till grundläggande utbildning

Utan en stabil anknytning till utbildning på grund- och avancerad nivå försvåras möjligheten att utveckla en stark grund för utbildning på forskarnivå. För att kunna komma i fråga för utbildning på forskarnivå krävs därför normalt att ett ämne bedriver, alternativt tar del i, utbildning på både grund- och avancerad nivå. Befintlig utbildning på dessa nivåer, liksom beslutade prioriteringar inför framtiden, skall återspeglas i den planerade utbildningen på forskarnivå. Den grundläggande utbildningens anknytning till aktiv forskning är härvidlag en viktig kvalitetsparameter. Vid ansökan om rätt att få bedriva utbildning på forskarnivå skall denna anknytning därför beskrivas, både i relation till verksamhet på grund- och på avancerad nivå.

Infrastruktur

Att det finns adekvat infrastruktur på respektive campus är av vikt för ett ämnes utveckling på forskarnivå. Sådana resurser utgörs bl.a. av utbildningslokaler, bibliotek, forskningsutrustning, datorer, teknisk och administrativ expertis, samt en god arbetsmiljö i övrigt, vilka alla bör beaktas då ett ämne lämnar in sin ansökan.

Ekonomi

För att ett ämne skall kunna bedriva framgångsrik utbildning på forskarnivå krävs även goda ekonomiska förutsättningar. Förutom en stabil intern forskningstilldelning utgör därför tillgången till extern finansiering en bedömningsgrund i detta sammanhang. Hänsyn skall dock tas till ämnets tradition och karaktäristik.

Ansökan

Ansökan om rätt att bedriva utbildning på forskarnivå, inklusive studieplan och övrig dokumentation, utarbetas av företrädare för det aktuella ämnet, och lämnas till prefekten vid berörd institution för tillstyrkande. Ansökan skall dessförinnan ha behandlats av institutionsstyrelsen. Om så inte har skett remitterar fakultetskansliet ingivna handlingar till institutionsstyrelsen.

Till ansökan skall fogas dokument som behandlar följande aspekter:

- Beskrivning av ämnet
- Vetenskaplig kompetens, inklusive forskningsaktivitet, forskningsmiljö och aktivitetsgrad i ämnet
- Samverkan
- Anknytning till grundläggande utbildning
- Infrastruktur
- Ekonomi
- Allmän studieplan för utbildning i ämnet på forskarnivå
- Protokollsutdrag från berörd institutionsstyrelses behandling av ärendet

Arbetsgång

Följande arbetsgång tillämpas i samband med ansökan om inrättande av ämne på forskarnivå:

- Företrädare för den tilltänkta utbildningen kontaktar dekanen för samtal om planerna för uppbyggnad, samverkan med andra ämnen, finansiering, m.m.
- Ansökan, inklusive ovan beskrivna bilagor, ställs till fakultetsnämnden och inlämnas till fakultetskansliet.
- Fakultetsnämnden beslutar om och hur ämnet skall granskas, och utser ledamöter i en granskningsgrupp.
- Forskarutbildningsrådet bereder ärendet och ansvarar därvid för kontakterna med granskningsgruppen.
- Granskningsgruppen lämnar sin samlade bedömning till forskarutbildningsrådet, vilket i sin tur lämnar förslag till beslut till fakultetsnämnden.
- Fakultetsnämnden tar ställning till ämnets samlade förutsättningar för att bedriva utbildning på forskarnivå och fattar därefter beslut i ärendet.

Kvalitetsuppföljning

För att upprätthålla en god kvalitet i utbildningen på forskarnivå skall en regelbunden uppföljning av alla utbildningar på forskarnivå genomföras. Rådet för utbildning på forskarnivå ansvarar för att så sker. Insamling av uppgifter sker både i kontakt med ämnesföreträdare och genom utdrag ur befintliga databaser.

Vid uppföljningen skall följande uppgifter inhämtas:

- Beskrivning av ämnet:
  - ämneskollegiet skall lämna in en beskrivning över verksamheten i ämnet där doktorandernas utbildnings-, forsknings- och arbetsmiljö är centrala delar.
- Vetenskaplig kompetens:
  - redogörelse av antalet potentiella huvud- resp. biträdande handledare och deras verksamhet i forskning och forskarutbildning.
  - förekomst av högre seminarier.
- Samverkan:
  - beskrivning av den samverkan som finns med andra ämnen inom och / eller utom lärosätet samt med det omgivande samhället
- Anknytning till grundläggande utbildning: Om förändringar har skett under de senaste tre åren var god beskriv på vilket sätt.
- Ekonomi: en redogörelse av forskningsmedel som ämnet har fått.
- Doktoranders progression: en genomgång av relationen mellan det planerade antalet disputationer / licentiatseminarier och utfallet, samt en kommentar kring detta.

Ämnesföreträdaren kontaktas inför uppföljningen för eventuella underlag.

Avveckling av ämne på forskarnivå

Uppföljning av ämnen med utbildning på forskarnivå skall ske regelbundet. Denna uppföljning är en viktig del i kvalitetsarbetet och kommer att vara avgörande för fakultetsnämndens bedömning av ett forskarutbildningsämnes fortsatta livskraft.

I de fall en uppföljning har gjorts av rådet för utbildning på forskarnivå och det finns frågetecken kring ett ämne kommer rådet att kalla ansvariga för utbildningen för att klargöra detta. I ett första skede kommer rådet att besluta om vilka åtgärder som ämnet måste göra och när de skall vara åtgärdade. Det är möjligt att rådet under denna tid belägger ämnet med antagningsstopp. Om problemen inte är åtgärdade inom beslutad tid (och det inte finns rimliga förklaringar till detta) kommer rådet att föra frågan vidare till fakultetsnämnden för beslut om eventuell avveckling.

Rådet har av fakultetsnämnden delegerats ett kontinuerligt ansvar för utbildningen på forskarnivå. Detta innebär att om problem uppdagas vid andra tillfällen än vid uppföljningen av ett ämne kommer rådet att påbörja en granskning av verksamheten med möjlighet till samma påföljder som beskrivs ovan.